

SCHUMPETER VE YENİLİKLERİN FİNANSMANI

Mehmet Akif İÇKE

Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi,
Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetim Bölümü

Makale Gönderim Tarihi: 06.01.2014, Makale Kabul Tarihi: 29.04.2014

Özet: Joseph A. Schumpeter'in "yenilik" alanındaki düşünceleri öncü niteliği taşımakta ve günümüze de ışık tutacak niteliktedir. Schumpeter'e göre kapitalist ekonomik sistemlerin gelişiminde yenilikçi girişimci ve yaratıcı yıkım süreci kilit unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Dikkat çeken nokta ise Schumpeter'in yeniliklerin finansmanına dair görüşlerinin uzun süre geri planda bırakılmış olmasıdır. Bu çerçevede öncelikle Schumpeter'in yeniliklerin hayata geçirilmesinde bankacılık sisteminin kredi yaratma yeteneğinin önemi konusundaki düşünceleri vurgulanarak, yeniliklerin finansmanına ilişkin yaklaşımı irdelenecektir. Ayrıca Schumpeter'in özgün yaklaşımının küresel finansal krize dair tartışmalardaki katkısı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Schumpeter, Yeniliklerin Finansmanı, Girişimci

SCHUMPETER AND THE FINANCING OF INNOVATION

Abstract: Joseph A. Schumpeter's ideas on "innovation" has a pioneering feature and illuminates the current economic phenomenon. According to Schumpeter in the development process of capitalist economic system innovative entrepreneur and creative destruction concepts come into prominence as key elements. What is worth of attention is that Schumpeter's opinions on financing innovations didn't receive the appreciation it deserved for long period of time. Within this framework, at the outset, Schumpeter's thoughts on the importance of credit generation capacity of the banking system is emphasized and his approach on financing innovation is examined. Further, the contribution of Schumpeter's unique approach to discussions on global financial crisis is analyzed.

Keywords: Schumpeter, Financing of Innovation, Entrepreneur

GİRİŞ

Yenilik ve girişimcilik kavramları ile ilgili bilimsel çalışmalarda günümüzde dahi en çok atıf yapılan yazarlardan birisi olarak Schumpeter öne çıkmaktadır. Bunun en temel nedeni, kapitalist ekonomik sistemde büyümeyi sağlayan temel aktör olarak yenilikleri hayata geçiren bir girişimci tipinin öne çıkarılmasıdır. Schumpeter'e göre bu yenilikçi girişimcinin cebinde kendine ait parası olması da gerekmemektedir. Önemli olan yenilikçi girişimcinin bankacıları ikna ederek projesini finanse edecek kaynaklara ulaşabilmesidir. İlk bakışta bu düşüncenin hayata geçmesi olasılığı bize oldukça düşük gelecektir. Oysa günümüzde Dünya'nın en büyük ve öncü şirketleri haline gelen bazılarının kurucularının, başlangıçta soyut bir takım yenilikçi projelerden başka bir şeye sahip olmadıkları ortadadır. İşte bu noktada amacımız, Schumpeter'in yeniliklerin nasıl finanse edileceğine dair nisbeten daha az üzerinde durulan görüşlerini açarak, günümüzde ışık tutacak bir takım ipuçlarına ulaşmaktır.

Schumpeter'in, henüz daha 1900'lü yılların başında bankacılık sisteminin sunduğu kredilerin yenilikler ve ekonomik büyüme açısından hayati bir önem taşıdığını vurgulaması oldukça önemlidir. Dolayısıyla finans kesiminin gelişmişlik düzeyinin, ekonomik büyümeyi hızlandırdığı yaklaşımını savunan yazarların, ağırlıklı olarak Schumpeter'in fikirlerine atıfta bulunmasını doğal karşılamak gerekir (Graff, 2002: 2). Schumpeter finans kesiminin reel ekonomik büyümeye katkısını analiz ederken, özellikle modern bankacılık sisteminin kredi yaratma potansiyeline dikkat çekmektedir. Günümüzde, tasarruf edenler ile yatırımcılar arasındaki aracılık fonksiyonu ile sınırlı kalmayan ve ekonomik büyüme sürecinde bankacılık kesimine aktif rol veren tüm yaklaşımlar için, "Neo-Schumpeteryen" adlandırması bir üst kavram olarak kullanılmaktadır (Graff, 2000: 55-57).

Schumpeter'in para ve kredi kurumlarının ulusal ekonomilerin uzun dönem ekonomik gelişme süreçlerinde belirleyici işlevler üstlendiğini vurgulayan yaklaşımının öncü niteliğinde olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Bunun temel nedeni, Schumpeter'in nerede ise başka hiçbir iktisatçının yapmadığı ölçüde, kapitalist ekonomilerin yenilik dinamiğinin finanse edilmesi için, bankaların kredi yaratma gerekliliğini ön plana çıkarmasıdır. Ancak bu konudaki düşüncelerin öneminin kavranması Schumpeter'in temel eserlerini yayımlamasından çok daha sonra mümkün olmuştur (Tilly, 2003: 38).

Paranın ve finansal gelişmelerin, ekonomik büyümeyi etkileyebileceği düşüncesi, iktisat teorisinde uzun süre kabul görmemiştir. Özellikle Klasik İktisat Teorisi ve Neoklasik İktisat Teorisi paranın ve dolayısıyla finans piyasalarındaki gelişmelerin, uzun dönemde reel ekonomi üzerinde belirgin bir etkisinin olmayacağını varsaymıştır. Büyüme teorileri de bu paralelde bu

konuları göz ardı etme eğiliminde olmuştur (İçke, 2009: 2). Finans kesimi ile ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkilerinin önemini ciddi olarak tartışılmaya başlaması açısından İçsel Büyüme Teorileri'nin gelişmesi bir kilometre taşı olmuştur. Böylece, 1990'lı yılların başından itibaren ekonomi yazınında, finans piyasalarının gelişmişlik seviyesinin reel ekonomik büyüklükler üzerindeki etkileri alanındaki çalışmalar, hızla artmıştır (Hügler, 2001: 41-42). İçsel Büyüme Teorileri'nin gelişmesi ile beraber Schumpeter'in yaratıcı yıkım süreçleri harekete geçirerek ekonomik gelişmeyi sağlayan yeniliklerin finansmanı konusundaki düşünceleri de adeta yeniden keşfedilmeye başlanmıştır.

Kanaatimizce Schumpeter'in ekonomik büyüme yaklaşımının ve girişimcinin buradaki rolünün tüm yönleriyle kavranabilmesinin yolu, yeniliklerin finansmanına yönelik görüşlerinin de göz önünde bulundurulmasından geçmektedir. Yenilikçi girişimci açısından, zihnindeki buluşları hayata geçirebilmesi için, gereksinim duyduğu üretim faktörlerini satın alabilmesini sağlayacak finansal sermayeye ulaşabilmesi bir ön koşul olacaktır. Dolayısıyla yenilikçi gelişme süreçlerinin, yaratıcı girişimcilerin finansal sermayeye ulaşım olanakları çerçevesinde ele alınması aydınlatıcı olacaktır.

SCHUMPETER'DE YENİLİK KAVRAMI VE GİRİŞİMCİ

Yenilik kavramından söz edildiğinde en çok atıf yapılan iktisatçıların başında Schumpeter gelmektedir. Schumpeter yeniliklerin ekonomide olağanüstü bir önem taşıdığını, ekonomik değişimin ve refahın temeli olduğunu kabul etmektedir. İlgi çekici olan husus Schumpeter'in bu alandaki düşüncelerinin günümüzde de geçerliliğini koruması ve hatta daha da önemli hale gelmesidir. Teknolojinin giderek hızlanan gelişim döngüsü buna örnek olarak gösterilebilir. Yeniliklerin giderek daha kısa zaman aralıklarında ortaya çıkması, ürünlerin yaşam süresini belirgin şekilde kısaltmaktadır (Weiber vd., 2006: 84) Bunun sonucunda rekabette ayakta kalmanın ve öne çıkmanın zorunlu koşulu, firmaların yenilikleri giderek artan bir hızda uygulamaya sokmalarıdır.

Schumpeter'in ekonomik yaklaşımında icat (invention) ile yenilik (innovation) aynı anlamda kullanılmamaktadır. Ona göre kalkınmanın öncü aktörü mucit değil, yenilikçidir. İcatlar sadece prototipler diğer bir deyişle piyasaya giriş öncesi bir takım kavramlardan oluşan düşünsel üretimden ibarettir. Yenilik ise mucidin zihnindeki soyut icatların, fiilen üretim sürecinin bir çıktısı haline gelip somutlaşarak satışa hazır bir duruma gelmesidir. Başka bir ifadeyle sadece piyasalarda pazarlanma aşamasına gelebilen icatlar anlamındaki yenilikler ekonomik kalkınmanın ve gelişmenin motoru olabilecektir. Dolayısıyla Schumpeter, yeniliklerin teknolojik boyutundan çok karlılığına, ekonomik mantığına ağırlık vermektedir (Schumpeter, 1997: 17). Başka bir

şekilde ifade edilecek olursa, yenilik banka kredisi vasıtası ile girişimcilerin kar elde edebilmek amacı ile giriştikleri ticari bir etkinlik olarak kabul edilmektedir (Gürkan, 2007: 253).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Schumpeteryen girişimci tipolojisinin temel unsuru, girişimciliği sıkı bir şekilde keşif ve yenilik yapma vasıflarına bağlamasıdır. Schumpeter bu açıdan, girişimciliği temelde üretim faktörlerini bir araya getirme işlevi ve bireyin, gelecekteki risklere karşı korunma motifi ile sınırlı kalan Neoklasik İktisat yaklaşımından belirgin bir şekilde farklılaşmaktadır. Schumpeter'in risk üstlenme vasfının girişimciliği tanımlamak için yeterli bir unsur olmadığını, yenilikçi olmayan işadammın girişimci sıfatını kazanamayacağını altını şiddetle çizmesi, Neoklasik İktisat yaklaşımı içerisinde taraftar bulamamıştır (Alada, 2001: 51).

Schumpeter yeniliği yeni kombinasyonların hayata geçirilmesi ya da ekonomide var olan üretim faktörlerinin farklı kullanımı olarak tanımlamaktadır. Bu yapılırken yeni kombinasyonların gereksinim duyduğu üretim faktörlerinin daha önce mevcut olan üretim alanlarından çekilmesi gerekmektedir. Unutmamak gerekir ki; Schumpeter, girişimcilerin yenilik işlevinden bahsederken sadece yaptıkları yeniliklerle ekonomik yapıda radikal değişimleri açığa çıkaran öncü girişimcileri kastetmektedir (Schumpeter, 1997: 100-101; Demir, 1995: 163). Yenilikçi girişimler, süreklilik göstermeyen bir ekonomik gelişme çerçevesinde gerçekleşmekte ve eski kombinasyonların yanına yeni kombinasyonların gelmesi ve bunların piyasada rekabet etmesi söz konusu olmaktadır (Hartmuth, 2004: 230).

Schumpeter'in ekonomik kalkınma ile ilgili görüşlerine baktığımızda veri atomistik piyasa yapıları içerisindeki hantallaşmış rekabetin değil, oligopolistik piyasalardaki dinamik girişimciler arasındaki yenilik rekabetinin önemli olduğu görülmektedir. Bu sürecin temel unsuru yeni kombinasyonların hayata geçirilmesi sureti ile, rekabette geri kalan konvansiyonel mal ve hizmetleri arz eden girişimlerin piyasa dışına itilmesidir. Bu sayede, dinamik girişimcinin yeni kombinasyonları uygulamaya koyarken gereksinim duyduğu kaynaklar serbest kalmaktadır. Mevcut piyasalar yıkılırken, teknolojik ilerlemenin kullanıma sokulması ile yeni piyasalar gelişmektedir (Körner, 2009: 524). Eski ürün veya üretim biçimlerinin yerini yenileri almakta ve çoğu zaman üretimin yapıldığı eski kurumsal çerçeve yıkılmaya yüz tutmaktadır.

Tam istihdamdaki bir ekonomide ek yatırımların yapılması ancak yatırım yapacak girişimcinin kaynakları daha önceki kullanım alanlarından çekip alması ile mümkün olacaktır. Yenilikçi girişimci finans kesiminden elde ettiği parasal kaynaklarla gerekli görülen üretim faktörlerini kendisine çekebilmektedir. Girişimci bunu yaparken istihdam edeceği üretim faktörlerine mevcut fiyatların veya ücretlerin biraz üzerinde bir ödemede bulunacaktır. Bunun sonucunda

ekonomide mevcut denge bozulmakta ve genişleyici dinamik bir süreç başlamaktadır. Schumpeter'e göre bu süreç bir süre sonra yeni bir dengenin oluşması ile sonlanmaktadır (Kromphardt, 2013: 47,48). Yaratıcı yıkım süreci olarak adlandırılan bu süreç, verimlilik kazançlarını etkinleştirilmesi ve ekonomi için sadece kantitatif değil kalitatif kazanımları da bünyesinde barındırması nedeni ile ekonomik gelişmenin başlıca etkenlerinden birini teşkil etmektedir. Bu nedenle, rekabet gücünü yitiren iş modellerinin kamusal politikalarla ayakta tutulmaya çalışılması yoluyla, yaratıcı yıkım sürecinin işleyişinin önüne geçilmesi şeklindeki uygulamaların, uzun vadede ekonomik büyümeye zarar dahi verebileceğini dikkate almakta yarar bulunmaktadır (Körner, 2009: 524).

Girişimciler her zaman statükoyu tekrar tekrar sorgulamakta, alışlagelen yolları terk etmekte ve belirsizlikleri göze alarak Dünya'yı yeniden şekillendirmektedirler (Berthold, 2009: 244). Schumpeter'e göre sermaye kazancının temeli sadece verimlilik değil; önemli oranda yaratıcılıktır. Dolayısıyla makineler, toprak ya da bilgisayarlar değil; sadece ve sadece işgücü yaratıcı olabilmektedir. Yaratıcılık verimliliği kapsamakla birlikte, çok daha önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ancak yaratıcılık verimlilik gibi ölçülebilir ve planlanabilir ve yönetilebilir bir süreç olmadığı için belirsizlikleri de fazlasıyla bünyesinde barındırmaktadır (Deutschmann, 2005: 73).

Schumpeter ekonomik gelişmeyi yaratıcı yıkım süreci çerçevesinde, bir "endüstriyel mutasyon süreci" olarak ele almaktadır. Bu süreç durmaksızın ekonomik yapıyı içeriden dönüştürmekte, eski yapıları yok ederek yeni yapıları kurmaktadır. Dolayısıyla yaratıcı yıkım süreci, kapitalizmin temel olgusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Schumpeter, 1993: 138). Schumpeter firmalar arasındaki yenilik rekabetini ekonomik gelişmenin belirleyici etkenlerinden biri olarak öne çıkarmıştır. Bir firma yeniliği başarılı şekilde pazarladığında, geçici bir monopol oluşturmak suretiyle yenilik rantı elde edecektir. Bu aynı zamanda firmaların sermaye kazancının temelini teşkil etmekte ve böylece ekonomik büyüme gerçekleşmektedir. Ne var ki diğer firmalar bu kardan pay alabilme umudu ile yeniliği taklit ederek bu piyasaya girmekte ve yeniliğin yayılması söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla yenilikçi firmanın monopolistik kar stratejisinin, uzun vadede sürdürülmesi mümkün olmamaktadır. Yeniliğin genelleşmesi ile birlikte bir endüstrideki ve ulusal ekonomideki büyüme süreci ivme kaybetmektedir. Ancak yeniliklerin tekrar tekrar hayata geçirilmesi durumunda firmaların karlılığının devamlılığı ve ekonomik büyümenin sürekliliği sağlanabilecektir (Deutschmann, 2005: 72). Schumpeter bu argümanlarla ekonomik gelişme teorisini temellendirmiştir. Günümüzde de yenilikler istihdamın artırılması ve büyümenin hızlanması için temel dayanak teşkil etmektedir. Ülkelerin küresel rekabette öne çıkabilmelerinin neredeyse tek yolu yenilik yapma yeteneklerini sürekli arttırmalarından geçmektedir (Hirsch-Kreinsen, 2008: 4). Dolayısıyla çağdaş kapitalist devletlerin ekonomik fonksiyonlarının başarılı performansında

en temel unsur olarak, yenilik odaklı yapısal rekabet gücü öne çıkmaktadır (Jessop, 2009: 382).

Schumpeter için yenilikler dinamik uyumlanma süreçlerini gerektiren ve tüm bir ulusal ekonomi üzerinde etkili olan ekonomik dinamizmin ifadesidir. Schumpeter iş çevrimlerini açıklarken yeniliklerin ekonomik canlanmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmadığını, aksine yeni bir canlanmanın itici gücünü oluşturduğunu vurgulamaktadır. Yeni teknoloji yenilik potansiyeli yorgunlaşana kadar ekonomide güçlü bir canlanma etkisi yaratmaktadır. Bu durumda yeni bir temel yenilik keşfedilene dek bir geçiş krizi oluşmaktadır (Borbély, 2008: 406).

Yeni bilimsel bulgular ve teknolojilerden doğan belirli yenilik olanaklarının da finansman olanaklarının dönüşümüne yol açabileceği gerçeğini dışlamamak gerekir. Bu noktada Schumpeter'in, girişimcileri ve finansörleri yenilikleri hızlandıran birbirine bağlı unsurlar olarak gördüğünü unutmamak gerekir (Hirsch-Kreinsen, 2008: 11). Doğal olarak girişimciler yenilikleri realize edebilmek için paraya gereksinim duyacaktır. Bu noktada Schumpeter'in para hakkındaki görüşleri yeniliklerin finansmanı açısından büyük bir önem taşımaktadır.

SCHUMPETER'İN PARA YAKLAŞIMI

Schumpeter "Das Wesen des Geldes" kitabında bankacılık ve finans kesimini ayrıntılı biçimde ele almıştır. Ayrıca bankacılık kesiminin toplumsal rolünü ödeme araçları yaratabilmeleri kapsamında irdelemektedir (Messori, 1997: 660-670). Schumpeter toplumsal yapı içerisinde para sisteminin önemli roller üstlendiğini vurgulamakta ve bir ulusun kimliği, nelere katlandığı, ne yaptığı ve ne istediğine dair bilgilerin o ulusun para sisteminde yansıtılmakta olduğunu ifade etmektedir (Schumpeter, 1970: 1).

Schumpeter, paranın değer saklama işlevini toplumsal ve kurumsal boyutları vurgulayarak açıklamakta ve bu işlev ile toplumda karşılıklı bağımlılık ilişkisi oluştuğunu vurgulamaktadır (Ingham, 2003: 303; Busch, 2003: 198). Schumpeter bütün iktisadi işlemlerin para ve bankacılık kurumları vasıtasıyla yapıldığını ve bu kurumların toplumsal ilişkilerin anlaşılmasında önemli olduğunu düşünmektedir (Spahn, 2003: 5,8). Başka bir biçimde ifade edilirse, Schumpeter toplumsal-kurumsal ve tabii ekonomik ilişkiler kapsamında paranın analitik bir araç olduğunun altını çizmektedir. Tüm bunlara ek olarak Schumpeter'de para sadece klasik fonksiyonları yerine getirmesi için değil, aynı zamanda ekonominin ve yenilik süreçlerinin yönetilmesi içinde yaratılmaktadır (Balling, 2012: 124).

Girişimci, yenilikçi karakteriyle parasal servetin bünyesinde saklı olan büyüme potansiyeline biçim kazandırarak, önemli bir toplumsal işlev

üstlenmektedir. Bu girişimci tipi Weberyen anlamda karizmatik unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Paranın sermaye haline gelmesi sürecinde, sermaye kullanımını pratikte uygulamaya sokan, bunlar için araç ve yolları gösteren, gerekli kaynakları temin eden ve bunun için insanları mobilize eden bir sosyal figür olan girişimciye gereksinim bulunmaktadır. Bu çerçevede girişimcilerin misyonu, parasal varlıkların yönelebileceği sayısız olanakları verecekleri sosyal kararlarla idare edilebilir bir biçime kavuşturulması olarak öne çıkmaktadır (Deutschmann, 2002: 77).

Schumpeter kaydi para yaratma süreci çerçevesinde yaratılan kredinin de para olarak kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Böylece paranın nötrlüğü kabulü de sorgulanmış olacaktır (Ettrich, 2007: 10). Dinamik kapitalist bir ekonomide para ve finans kurumları nötr kavramlar olmaktan çıkmakta ve iktisadi sistemin işleyişini ve iktisadi gelişmeyi belirleyici konuma ulaşmaktadır. Schumpeter bu boyutu irdelerken paranın artık “fiat para” olduğu gerçeğine işaret etmektedir. Para veya kredinin kaynağı artık tasarruflar değil bizzat bankacılıktır. Bankaların ürettikleri ödeme araçları ve kredi, reel kesimin işleyişi üzerinde etkili olmakta ve kredi mekanizması vasıtasıyla para endojen hale gelmektedir (Messori, 2004: 181). Schumpeter açısından para yaratma mekanizmasının önemi, girişimcilerin yeniliklerinin finansmanı çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Keynesyen iktisat politikaları çerçevesinde toplam talebin tüketim kredileri ile canlandırılmasına yönelik para yaratma mekanizmasına ise fazlaca önem verilmediği görülmektedir (Schumpeter: 2008: 122-126).

Schumpeter’e göre bankacılık sisteminin yarattığı para süreklilik gösteren iktisadi değişimi bir taraftan mümkün kılmakta diğer taraftan da gerekli koordinasyon sürecinin yönetilmesini sağlamaktadır (Festré, 2002: 460-465). Dolayısıyla girişimci ve banka bu süreçte önemli aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar hem aralarındaki ilişki vasıtası ile iktisadi koordinasyonu sağlamakta hem de statik iktisadi yapıyı dinamik bir hale taşımaktadırlar. Bankalar, girişimcilerle birlikte hangi yeniliklerin gerçekleştirileceğine karar vermekte ve böylece iktisadi sistemin gelişimini etkilemektedirler (Bertocco, 2007: 115). Sonuç itibarıyla Schumpeter’in yaklaşımında para kapitalizmin can damarını teşkil ederken, para piyasası da kapitalist ekonominin ana üssünü oluşturmaktadır (Kurz, 2012: 200).

Schumpeter, bankacılık sisteminin yarattığı para ve borç verme kabiliyetinin girişimcilerin yenilikçi faaliyetleri için bir ön koşul oluşturduğu düşüncesinin ilk izlerinin John Law’da görüldüğünü vurgulamaktadır. Law’un 18. yüzyılın başlarında daha güçlü firmaların gelişebilmeleri için kredinin önemini vurguladığı belirtilmektedir. Schumpeter, Law’ı tüm zamanların ilk para teorisyenlerinden biri olarak kabul etmiştir (Schumpeter, 1965: 375). Bunun en önemli nedeni Law’ın kâğıt parayı savunmasında yatmaktadır. Law’ın temel argümanı kıymetli madenler karşılığı basılan paranın güçlü bir ekonomik

canlanmanın sağlanması açısından yetersiz kalacağı yönündedir. Buradan hareketle Law karşılık olarak toprağın kullanıldığı bir kâğıt para rejimini önermektedir (Braunberger, 2008: 25).

Nominal para arzındaki artışların ekonomideki yenilik süreçlerine olumlu etkileri olabileceği düşüncesi David Hume'a kadar geriye götürülebilmektedir. Faiz oranlarındaki gerilemenin aynı zamanda teknik ilerlemeyi olanaklı kılan yatırımları teşvik edebileceği fikri ise ana akım ekonomi literatüründe yeterince dikkate alınmamıştır. Schumpeter'e benzer fikirler ileri süren bazı iktisatçılar ise, parasal genişleme ile birlikte artan yatırımların ekonomide toplam verimliliği arttırması durumunda enflasyonist bir oluşum için bir sebep kalmayacağına dikkat çekmektedirler. Ne var ki bu ilişki Monetarist ve Keynesyen Teoriler tarafından benimsenmemektedir. Schumpeteryen kredi yaklaşımına göre tam istihdam durumundan bağımsız şekilde, yüksek faiz oranları yenilikleri engelleyebilmekte ve ekonomik büyümenin yavaşlamasına yol açabilmektedir. Diğer yandan deflasyonist eğilimlerin ise, reel sermaye ya da yeniliklere yatırım yapmayı değil para gömülemeyi, pür finansal plasmanları ve spekülatif hareketleri teşvik edeceğine dikkat çekilmektedir (Brodbeck, 1998: 125,126). Sonuçta Schumpeteryen yaklaşımlarda para yaratma mekanizması, yenilik ve girişimcilik işlevinin vazgeçilmez bir unsuru olarak görülmektedir. Kanaatimizce yeniliklerin finanse edilmesine Schumpeter'in yüklediği değeri vurguladıktan sonra bu unsurun önemi daha iyi anlaşılacaktır.

SCHUMPETER'İN YENİLİKLERİN FİNANSMANINA VERDİĞİ ÖNEM

Schumpeter yenilikleri ve finansal kaynakların yeniliklere tahsisini ekonomik gelişme analizinin merkezine yerleştirmiştir. Sosyal bilimler alanındaki tartışmalarda yeniliklerin kapitalist gelişmede önemli bir itici güç olarak görüldüğünü söylemek her halde yanlış olmayacaktır. Bu görüşün Karl Marx, Werner Sombart ve Joseph Schumpeter gibi çok farklı teorik yaklaşımlarda benzer şekilde vurgulandığı görülmektedir (Hirsch ve Kreinsen, 2008: 2-4). Schumpeter'in en dikkat çekici özelliklerinden biri ise finans sektörüne, yatırımların finansman imkanlarını genişletmesi nedeni ile ekonominin evriminde önemli bir rol atfedilmesidir (Binswanger, 1999: 3).

Yenilikçi firmaların yenilikleri üretim sürecine sokabilmeleri için gereksinim duydukları satın alma gücünü temelde iki yoldan sağlamaları mümkündür. İlk seçenek yeniliğin doğrudan sermaye sahibinin kendisi tarafından finanse edilmesidir. Bu tip sermayedara serüvenci sermayedar adı verilmektedir. İkinci seçenek ise, firmanın yeniliklerin hayata geçirilebilmesi için gerekli kaynakları sağlayabilmek amacı ile finans kurumlarına yönelmesidir. Schumpeter, yeniliğin yönetimini bu şekilde üzerine alan ekonomik aktörleri ise girişimci olarak

adlandırmaktadır (Aydoğuş vd., 2009: 11). Girişimciler, ekonomik hayatta başarı elde edebilmek için yeniliklerin peşinde koşmakta ve bu yenilikleri uygulayabilmek için de kredi sistemini bir vasıta olarak kullanmaktadır (Kızılkaya, 2005, 38).

Schumpeter'in ekonomik gelişmenin finansmanına yönelik argümanlarının, "Neo-Schumpeteryen" olarak adlandırılan yazarlar tarafından dahi uzun süre geri planda bırakılması dikkat çekici bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın zamana kadar bu yaklaşımlar, genelde Schumpeter'in yenilik argümanını adeta göklere çıkarırken, finansman argümanına üvey evlat muamelesi yapmıştır (Aßmann, 2003: 30). Schumpeter'in bu konudaki fikirlerinin adeta yeniden keşfedilmesi ise 1990'lı yıllarda içsel büyüme teorilerinin geliştirilmesi sayesinde söz konusu olmuştur (Vollmer, 1997: 158).

Konumuz açısından günümüz finans kesiminin önemini iki noktada özetlemek mümkündür. Birinci nokta, finans kesiminin kredi emisyonu ve kaydı para yaratma olanağı olmaksızın sermaye birikiminin yeniden üretimine dayalı bir üretim söz konusu olmamaktadır. İkinci nokta ise, finans sisteminin makroekonomik işlem maliyetlerini minimize etmesi işlevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki işlev de yenilik yapma kabiliyetine ve ekonomik gelişmeye olumlu yönde katkı yapmaktadır. Bu nedenle finans kesimi kapitalist üretim tarzı için hayati önem taşımaktadır (Busch, 2012: 6).

Schumpeter'in kapitalizmi "yeniliklerin ödünç alınan para ile gerçekleştirilebildiği, mantıksal bir gereklilik bulunmasa da genelde kredi yaratılmasının ön koşul olduğu özel mülkiyete dayalı bir sistem" (Schumpeter, 2008: 234) olarak tanımlaması aslında yeniliklerin finansmanına ne kadar önem verdiğinin açık bir göstergesidir. Kapitalizm sahip olduğu kredi sistemi vasıtasıyla, Schumpeter'in yenilikçi girişimci tipi için, son derece elverişli koşullar yaratabilmektedir. Bankalar verdikleri krediler üzerinden girişimcilere satınalma gücü fonları sunmakta ve bu yolla diğer talepleri de arka plana itebilmektedir. Başka bir ifadeyle yenilikleri finanse etmeye yönelik kredi tahsisi, adeta ekonomiye girişimcinin amaçlarına itaat emri gibi etki etmektedir (Piper, 1993: 42,43). Dolayısıyla kredi yaratma mekanizmasına yeniliklerin uygulamaya konma sürecinin tamamlayıcı bir unsuru olarak bakılmaktadır. Schumpeter bir ekonomide kredi kullanımını kapitalizmin başlangıç noktası olarak kabul etmektedir (Schumpeter, 2008: 119). Dolayısıyla Schumpeter için yenilikler ekonomik gelişmenin motorunu teşkil etmektedir. Yeniliklerin finansmanında kullanılacak kaynakların arzı da, o motorun çalışabilmesi için gerekli yakıt kadar önem arz etmektedir.

Tahmin edilebileceği gibi yeterli satınalma gücüne zaten sahip olan mevcut firmalar ve varlık sahibi kişiler açısından finansman bir sorun oluşturmayacaktır. Oysa yeniliklerin finansman olanaklarına sahip olmayan girişimcilerin, ancak

ödünç almak suretiyle gerekli üretim araçlarını finanse etmesi mümkün olabilecektir (Schumpeter, 1964: 104-105). Dolayısıyla girişimcinin ödünç alamadığı takdirde, belki de girişimci vasfı dahi kazanamayacağını düşünmek mümkündür. Girişimci herhangi bir ürüne gereksinim duymadan önce, satınalma gücüne gereksinim duyacaktır. Sonuç olarak Schumpeter, yenilikçi girişimcinin başka hiçbir ekonomik birimde olmadığı kadar, “ödünç alan” vasfının öne çıktığını ifade etmektedir. Ancak ödünç alınmış bu satın alma gücünün kesinleşmesi neticesinde üretim araçlarının temin edilmesi mümkün olabilecektir (Schumpeter, 1964: 148). Görüldüğü gibi Schumpeter girişimcilik işlevini ilke olarak varlık veya finansal sermaye sahibi olmaya bağlamamaktadır. Girişimcinin yenilikler için gereksinim duyduğu krediyi ona finans kesimi sunacaktır.

Yeniliklerin ağırlıklı olarak finans kesimince finanse edilmesi, yeniliklerin riskinin de büyük ölçüde finans kesimi tarafından taşınmasına yol açacaktır. Bunun nedeni projeyi sunan girişimcinin henüz işin başında bankalara teminat olarak gösterebileceği herhangi bir varlığa sahip olmama olasılığıdır (Kurz, 2011: 83). Bir mülke veya paraya sahip olması gerekmeyen Schumpeter’in yenilikçi girişimcisinin projesini hayata geçirebilmesi için, henüz elinde olmayan bir parayı gelecekte geri ödemesini sağlayacak bir fikre sahip olması yeterli olacaktır. Bu çerçevede girişimci, gerçekleşeceğine inandığı geleceğe dair somut bir tasarıma, projeye angaje olmaktadır. Dolayısıyla ekonomik alanın temel aktörü olarak, ödünç paraya ihtiyaç duyan ve özgüvene sahip olan girişimci öne çıkmaktadır (Sahr, 2012: 63). Anlaşılacağı üzere, Schumpeter finansman riskinin üstlenilmesi unsurunu girişimciliğin bir fonksiyonu olarak görmemektedir. Yeniliklerin finansmanı ile bağlantılı riskleri üstlenenlerin kapitalistler olacağı vurgulanmaktadır. Girişimci aynı zamanda kapitalist olduğu takdirde bu riski üstlenecektir. Dolayısıyla girişimci, başarısız olduğu takdirde başkalarının parasını kaybedecektir. Söz konusu yaklaşımda üzeri çizilmesi gereken nokta banka kredisinin sadece kapitalistler tarafından girişimcilere sunuluyor olmasıdır (Gürkan, 2007: 258,259). İlgili çeken diğer bir noktada Schumpeter’in girişimcinin, köken olarak özellikle belirli bir sosyal sınıftan değil, tüm sosyal sınıflardan çıkabileceğinin tarihsel bir gerçeklik olarak vurgulanmasıdır. Başarı sağlayan yenilikçi girişimcilerin ise sonradan kapitalist sınıfa geçmeleri mümkün görülmektedir (Schumpeter, 2008: 112). Schumpeter’in kapitalist ile girişimciyi birbirinden açık bir şekilde ayırması ve özellikle girişimciyi ön plana taşıması büyük bir önem taşımaktadır.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere, Schumpeter’in girişimci tipolojisi üretken girişimciliğin karakteristik özelliğini üretim kararının alındığı ortamın güvensizlik ve belirsizliğinden kaynaklanan risklerin üstlenilmesine bağlayan Neoklasik yaklaşımlardan açık bir biçimde farklılaşmaktadır. Aslında Schumpeter’in iktisadi gelişme kuramında getirdiği en önemli yeniliklerden

birisi, gelişmeyi biri üretim alanından diğeri finans sektöründen olmak üzere farklı alanlarda faaliyet gösteren iki yaratıcı aktivitede bulunan girişimci tipinin karşılıklı etkileşimine bağlamasıdır. Bu yorum Schumpeter'in yenilikçi girişimciliğin öneminden çok, yenilikler için kredi yaratılması unsurunu ön plana çıkardığı ve bununla bağlantılı ekonomik etkilerin iktisadi gelişme sürecindeki belirleyiciliğini vurgulayan yaklaşımı ile uyuşmaktadır. Schumpeter'in yaklaşımının en büyük özgünlüğünün tam da bu noktada ortaya çıktığını söylemek mümkündür (Döring, 2012: 12).

Schumpeter'in kredi yaklaşımının, yaşadığı dönemin önemli fikir akımlarından biri olan Avusturya Okulu'nun fikirlerinden de farklılaştığı görülmektedir. Avusturya Okulu'nun temsilcileri ancak daha önce yapılmış bir tasarrufun olması durumunda yatırımların yapılabileceğini ifade etmektedir. Bu anlayışa göre ekonomik gelişme organik büyüyen bir süreç olarak ele alınmaktadır. Oysa Schumpeter nerede yatırım yapılacağı ve sonuç itibarıyla nelerin üretileceği kararının bankalar tarafından alınacağını belirtmektedir. Bu çerçevede bankalar adeta ulusal ekonominin kaynaklarının yeniden dağıtımını yürüten merkezi planıcı rolüne bürünmektedir. Schumpeter'in daha da ileri giderek para yaratımının fazlaca kullanılması durumunda enflasyonun yükselmesi tehlikesine dahi, ancak ikinci derecede önem vermesi oldukça dikkat çekicidir (Balling, 2012: 120,122).

Schumpeter, risk ve getiri arasındaki amaç çelişmesini açıklarken farklı bir bakış açısı getirmektedir. Bu yaklaşıma göre, girişimcinin normal üstü getiriyi ancak yenilikleri hayata geçirmesi durumunda elde edebilmesi mümkün olabilecektir. Finansal yatırımcıların getiri beklentileri yükseldikçe, firmaların yöneleceği yenilikçi yatırımların riski ve başarısız olma ihtimali de o derece artacaktır. Dış finansörlerin yüksek getiri taleplerinin karşılanması ancak, firmaların risklerinin artmasına yol açacak stratejileri takip etmeleri durumunda mümkün olabilecektir (Faust vd., 2011: 409). Anlaşılacağı üzere bu yaratıcı yıkımın gerçekleşmesi olasılığının artan riski olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada sistemin dinamiğinin bir denge durumuna yönelmediği, aksine birbirine güç veren bir döngüye yöneldiği görülmektedir. Finansal yatırımcılar firmaları ek bir birim getirisinin giderek daha güçlü bir artış gösteren riske katlanması ile mümkün olduğu bir alana itmekteler (Windolf, 2008: 522).

Riskten kaçınan yatırımcılar yüksek risk durumunda, ek birim riske katlanmaya razı olmak için her zaman daha yüksek getiri talep etmektedirler. Ancak giderek yükselen bu getiri taleplerinin piyasada karşılanması bir noktadan sonra mümkün olmamaktadır. Diğer taraftan artan yatırımlarla birlikte, Keynesyen terminolojiyi kullanacak olursak, sermayenin marjinal fizik verimliliği giderek azalmaktadır. Dolayısıyla bu iki unsur arasındaki fark giderek açılmakta ve istikrarsızlık yaratmaktadır. Periyodik olarak tekrarlanan finansal krizler ise, bu iki eğilimi birbirine yaklaştırmaktadır. Kriz sırasında

yatırımcıların beklentileri daha gerçekçi hale gelmekte şirketlerin hisse değerleri düşmekte ve böylece getirileri de yükselmektedir (Windolf, 2008: 523). Diğer yandan finansal krizlerin yenilikçi girişimciler üzerinde olumsuz etkiler yapması da mümkündür. Kriz ortamında işleyişi önemli ölçüde sınırlı hale gelen finans piyasalarının özü itibariyle riskli yenilikçi yatırımların kredilerle finansmanını güçleştirmektedir. Bu da ekonomide yapısal dönüşümün duraksamasına yol açabilmektedir (Berthold, 2009: 244).

Yeniliklerin hayata geçirilmesinde finansman olanaklarını hayati önemde gören Schumpeter, kapitalist kredi sisteminin yeni kombinasyonların finansmanı çerçevesinde ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Schumpeter, bankacılık sisteminin yarattığı paranın başka bir ifade ile adeta yoktan var ettiği yeni satınalma gücünün önemine işaret etmektedir. Bankalar yenilikçi girişimci ve faktör sahipleri arasında, aracı ajan olarak görev yapmaktadır. Schumpeter, bankerlerin finansmandaki bu aracılık rolüne değil, satınalma gücünün üretilmesi rolüne önem vermektedir (Schumpeter, 1964: 106-110). Schumpeter'e göre henüz keşfedilmemiş denizlere açılan bir kaptana benzer şekilde, kredi ile donatılan ilk yenilikçi girişimci piyasa ekonomisine yelken açmakta ve adeta tüm insanlık için modernite kapısını aralamaktadır. Dolayısıyla satın alma gücü artık sadece bugünün kaynaklarıyla sınırlı kalmamakta, o andan itibaren ideal olarak varolan bir gelecekte günümüze bolca akmaya başlamaktadır. Kredi artık tasarruf edenlerin varolan paralarının transfer edilmesinden ibaret olarak alınmamaktadır. Kredi yeni, ek bir satınalma gücünün yoktan yaratılması anlamına gelmekte ve adeta bir siyacyılık sürecine benzetilmektedir. Her kredi geleceğe ilişkin bir sözleşme ifade etmekte ve gelecek bugün için geçerli kılınmaktadır. Para depolanmış zaman haline gelmektedir (Strobl: 2010, 16,17).

Bankalar, verdikleri krediler aracılığıyla ekonomide ek yatırımların finansmanı için gerekli olan satınalma gücünü yaratmaktadırlar. Dolayısıyla modern finansal sektörün bu yeteneği olmadığı takdirde, modern ekonomilerin endüstriyel gelişmesinin finanse edilmesinin pek de mümkün olmayacağı görülmektedir (Schumpeter, 1927: 86). Schumpeter'e yakın fikirler savunan Werner Sombart, bankacılık sisteminin bir anlamda yoktan yarattığı, başka hiçbir şeyden ortaya çıkmayan ve sadece ödüş veren ekonomik birimin iradesine bağlı bu kredi türüne "Yaratıcı Kredi (Schöpferischer Kredit)" adını vermiştir (Sombart, 1927: 177-178). Sombart, bu yaratıcı kredinin, kapitalist sistemin gelişmesi açısından vazgeçilmez olduğunu ifade etmektedir. Yaratıcı krediler kendisine ait bir serveti olmayan girişimcilerin faaliyete geçmeleri için olanak yaratmakta ve yaratıcı girişimcilerin üretimine ivme vermektedir (Sombart, 1927: 218-220).

Yeniliklerin hayat bulması için, aynı zamanda uygun bir sosyal ve kurumsal zemine gereksinim duyulmaktadır. Son zamanlarda yenilik alanında yapılan

araştırmaların da gösterdiği gibi sadece iyi fikir sahibi ve harekete geçme kabiliyeti yüksek güçlü aktörlerin varlığı çoğu zaman yenilikler için yeterli olmamaktadır (Hiß, 2009: 28). Bu noktada bir banka yöneticisi olarak idare gücünü inisiyatif alacak yönde kullanabilen, kredileri mobilize eden bir banker tipinin gerekliliğinden bahsedilmektedir. Söz konusu tip, girişimcilerle aynı paralelde hareket ederek risk üstlenmekte ve toplumsal dirence rağmen yeniliklerin ekonomik çevrime uygulanmasını sağlamaktadır (Schumpeter, 2008: 666). Görüldüğü üzere bir girişimcinin kredi gereksinimini karşılayabilmesinin yolu yenilikçi proje fikrini bir bankaya kabul ettirmekten geçmektedir. Çünkü banka ancak girişimcinin, dürüst ve yetkin, geri ödeme planının makul olduğuna kanaat ettikten sonra geri ödeme vaadi karşılığında krediyi verebilecektir. Bu noktada dikkat çeken husus, söz konusu finansman ilişkisinde hiçbir aktörün teminat olarak mevcut bir değeri sunmak durumunda kalmamasıdır. Yeniliklerin finansmanı sürecinde belirli bir geleceğe dair ortak inanç yeterli olmaktadır. Dolayısıyla banka olmak, geleceğe dair belirli bir tasarıma yönelik bir pozisyonun alınması anlamına gelmektedir. Krediyeye dayalı bir para sistemi, girişimsel özgüvenin devamlılığını sağlamasının yanısıra, her yenilik fikrinin başarılı olmasının söz konusu olmayacağı gerçeğinden hareketle projelerin ayıklanması görevlerini yerine getirmesi gerekmektedir. Kredi vermek suretiyle riske giren banka, başarısızlık durumunda bilançoda oluşacak açığı kendi kaynaklarından karşılamak zorunda kalabilecektir. Bu noktada bankanın görevi kıt kaynakları dağıtmaktan ziyade, öngörülen geleceğin güvence altına alınmasıdır. Bankalar itibarlarını ancak kredi verecekleri girişimcileri itinayla seçmeleri sayesinde koruyabileceklerdir. Bu nedenle bankaların kendilerine girişimciler tarafından sunulan projeleri çok tedbirli bir şekilde seçmeleri gerekmektedir (Sahr, 2012: 63,64).

Schumpeter finans kesimini öne çıkarmakta, ancak kredi mekanizmasının üretim mekanizmasını iyileştirmeye hizmet edecek şekilde yapılandırılması ve aksi uygulamaların cezalandırması gerekliliği unsurlarını vurgulamaktan da geri kalmamaktadır. Bu çerçevede, ancak iyi ve amaca uygun işleyen bir finans sisteminin girişimsel yenilik faaliyetleri için ön koşul olan likiditeyi sunabileceği belirtilmektedir (Schumpeter, 2008: 157). Dolayısıyla finans kesiminin yenilikçi projelerin değerlendirilmesinde çok hassas davranması ve uzun vadeye odaklanması gerekmektedir. Finans piyasalarının kısa vadeli optimizasyona odaklanması durumunda ise yeniliklerin finansmanı aksayabilecek ve bu da ekonominin genelini olumsuz yönde etkileyecektir (Kurz, 2011: 83). Sonuç olarak bankalar, girişimcilerle birlikte hangi yeniliklerin uygulamaya konacağına yönelik kararların sorumluluğunu ve riskini paylaşırken, aynı zamanda ekonomik sistemin gelişimi üzerinde de etkili olmaktadır (Kızılkaya, 2010: 103).

Schumpeter, kendine has bir sermaye kavramı ortaya atmıştır. Sermaye, satın alma gücünü ifade eden bir fon olarak kabul edilmekte ve bu ödeme araçları girişimcilerin yenilikçi uygulamalarının finansmanına tahsis edilmektedir. Para, dinamik ekonomik süreçleri harekete geçirebilen sermaye olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla sermayenin kapitalist üretim ve tüketim organizasyon prensibini şekillendirdiği ifade edilmektedir (Naderer, 1990: 93). Sonuçta Schumpeter'in kredi ve sermayenin yapısı ve işlevlerine yönelik görüşleri Neoklasik İktisat Teorisi'nin dışına taşmaktadır. Schumpeter sermaye birikimini olanaklı kılan unsurun, tasarruflar olmadığını iddia etmektedir. Aksine yenilikçi girişimcilere tahsis edilen krediler arttıkça faktör verimliliğinin, girişimci karlarının ve ulusal gelirin artması söz konusu olacaktır. Bunun sonucunda da ekonomide tasarrufların artması ve sermaye birikiminin güçlenmesi mümkün olacaktır (ABmann, 2003: 32). Schumpeter tüm bunlara ek olarak, finansal yeniliklerin reel alandaki ürün yenilikleri için önemli bir ön koşul oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Nitekim Dünya ekonomisinde küresel krize kadar son 20 yılda yaşanan göreceli yüksek büyümenin önemli ölçüde finansal yeniliklerin katkısıyla sağlandığını ifade etmek her halde yanlış olmayacaktır (Socher: 2012, 10-11).

Schumpeter'e göre bankalar, devletler ve ekonomi için vazgeçilmez kurumlar olarak ön plana çıkmaktadırlar. Bankalar tasarrufları en iyi girişimcilere tahsis etmekte ve adeta ekonominin "ephor"ları olarak çok kritik bir rol üstlenmektedirler (Kurz, 2011: 83). Eski Yunan'da Sparta şehir devletinde aristokratların seçimle işbaşına getirilen temsilcileri, kralların erkini denetleyip dizginleyen görevli kamu denetçileri ephor olarak adlandırılmaktadır (Oppenheimer, 2005:161). Yenilikçi yatırımların riskini üstlenen bankacıların, zihninde yeni fikirleri olan girişimci adaylarının sundukları yatırım projelerini ekonomik açıdan son derece dikkatli bir şekilde kontrol etmeleri kendi çıkarları açısından hayati önem arz edecektir. Dolayısıyla Schumpeter girişimciyi nasıl piyasanın kralı olarak görüyorsa bankerleri de piyasanın "ephor"ları olarak kabul etmektedir (Kurz, 2011: 83). Ephor'lar Eski Sparta'da kralları nasıl denetlemişlerse, bankalar da buna benzer şekilde kapitalizmde var olan kaynakların en iyi kullanım alanlarına yönlendirilip yönlendirilmediğini kontrol etmektedirler. Ancak bu Ephor (Banka) yasaların üstünde değildir, yasalara uyulmasını garanti etmektedirler (Hankel-Isaak, 2011: 31). Bu noktada finans dünyası için hangi yasaların geçerli olacağı sorusu ister istemez akla gelmektedir. Anlaşılacağı üzere bu sorunun cevaplanması bu çalışmanın sınırını aşacaktır.

Schumpeter'in yaratıcı yıkım ilkesinin sadece reel kesime özgü değil, finansal araçlar için de geçerli olduğunu vurgulamakta fayda bulunmaktadır. Bankaların sermayeyi hatalı alanlara kanalize etmeleri durumunda, banka iflaslarına izin verilmesi kapitalizmin ayakta kalması açısından yerinde

görülmektedir. Banka zararlarının kamulaştırılması için teorik bir gerekçe bulmak oldukça güçtür. Özel kesim tarafından işletilen her girişim gibi bankaların yöneticilerinin ve sahiplerinin de zararlara kefil olmaları gerekmektedir. Bu açıdan hiçbir bankanın batmayacak kadar büyük olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Diğer yandan banka müşterilerinin sorumsuz banka yöneticilerinin yanlışları yüzünden zarar görmemesi gerekir. Bu nedenle mudilere yönelik mevduat koruma önlemlerinin genişletilmesi ve güçlendirilmesi yararlı olacaktır (Hankel ve Isaak, 2011, 32).

2008 yılında baş gösteren küresel finansal krizde Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası muazzam bir parasal genişlemeye giderek finansal kurumları hayatta tutma çabasına girişmiştir. Bu bir anlamda Schumpeter'in yaratıcı yıkım sürecinin bankacılık sektöründe de işlemesine, likiditenin genişletilmesi suretiyle engel olunması anlamına gelmektedir. Krizlerin bu yöntemle aşılıp aşılmaması ekonomilerde sürekli aşırı likiditenin beraberinde getirebileceği dezavantajlara da hazır olunmasını gerektirecektir. Serbest piyasa ekonomisinin temel prensibi rekabet edemeyen piyasa aktörlerinin piyasa dışına itilmesine dayanmaktadır. Ancak Merkez Bankalarının likidite genişlemesi ile mevcut piyasa koşullarında rekabet edemeyen finansal kuruluşları ayakta tutma çabası tam da bu mekanizmanın işleyişine engel olmakta ve hatalı bir kaynak dağılımına yol açabilmektedir (Breuel, 2011: 50,51). Bu nedenle, kamusal kurtarma operasyonları ile rekabet gücünü yitiren finansal kurumların ayakta tutulması, uzun vadede büyümeyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu durum özellikle de bankacılık sistemi için geçerlik arz etmektedir. Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'nde finansal dalgalanmalar karşısında finansal kurumların sağlamlığını ölçmek için, kriz döneminde yapılan stres testlerinin, bir kurumun sadece likidite politikaları odaklı sürdürülebilirliğini değil aynı zamanda temel yapılarını da kontrol etmesi yerinde olacaktır. Schumpeter'in de belirttiği gibi, girişimcilerin yenilik faaliyetlerinin gerektirdiği likiditenin sunulmasının ön koşulu olarak amaca uygun işleyen bir finans kesimine gereksinim duyulmaktadır (Körner, 2009, 524).

Küreselleşmenin ivme kazandığı 1990'lı yıllarla birlikte, yeniliklere elverişli ortamın giderek daha fazla önem kazanan unsurlarından biriside finans piyasaları olmuştur. Finans piyasalarında alınan yenilik kararları sermaye ve kaynak akımlarının hangi ülkelere, teknolojilere ve firmalara yönlendirileceğini belirlemektedir. Yeniliklerin belirsizlik unsurunu fazlasıyla bünyesinde barındırması nedeniyle, yenilik sermayesi her zaman risk sermayesi olma özelliğini taşımaktadır. Girişimcilerin bu risk sermayesini her zaman öz kaynaklarından temin edemeyecekleri düşünüldüğünde, yeniliklerin finansmanının bankalar, iş melekleri ve risk sermayesi gibi finansal kurumlara,

başka bir ifadeyle gelişmiş finans piyasalarına muhtaç olduğunu unutmamak gerekmektedir (Hiß, 2009: 28-29).

SONUÇ

İnsanlığı günümüz gelişmişlik düzeyine ulaştıran elbette ki her alanda uygulamaya konan buluşlar ve yenilikler olmuştur. Yeniliklerin ekonomik sistemler için önemini vurgulayan yaklaşımlardan en önemlilerinden birini Schumpeter ortaya atmış ve yenilik alanında çok önemli öncü fikirler ortaya koymuştur. Günümüzde dahi bilimsel çalışmalarda Schumpeter'in öne çıkardığı yaratıcı yıkım süreci, yenilikçi girişimci tipolojisi gibi kavramlara sıklıkla atıf yapılması onun eserlerinin önemini ve güncelliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Schumpeter'in yaratıcı girişimcilerin uygulamaya koyacağı yeniliklerin finansmanı konusundaki fikirlerinin ise fazlaca bilinmediği görülmektedir. Ne var ki Schumpeter'in yenilik ve ekonomik gelişme alanındaki fikirlerinin anlaşılmasında yeniliklerin finansmanı konusundaki yaklaşımının kritik bir önemi bulunmaktadır. Özellikle finansal küreselleşmenin hızlanması ile birlikte ülkelerin, firmaların ve şahısların ciddi bir rekabet baskısı ile karşı karşıya kaldığı da bir gerçektir.

Hiç kuşkusuz küresel rekabette ayakta kalabilmenin ve öne çıkmanın yolu yeniliklerden geçmektedir. Her ne kadar yeniliklerin buluş aşaması yaratıcılık yetenekleri çerçevesinde değerlendirilse de, bu buluşların yeniliklere dönüşerek pazarlara sunulacak aşamaya gelmesi için bir şekilde finanse edilmesi gerekecektir. Schumpeter yenilikçi girişimciyi ekonomik büyümenin baş aktörü olarak görse de, bankacılık kesiminin bu yeniliklerin finansmanı konusunda nihai kararı vereceğini de ısrarla vurgulamaktadır. Dolayısıyla bir ekonomide yenilikleri teşvik etmek için uygun bir ortam yaratılmak istendiğinde bunun en önemli ayaklarından biri finans kesimini kapsamalıdır.

Finans kesimi yenilikçi projelere ne kadar açıksa ve bunları ne kadar iyi seçebiliyorsa o ekonomide yenilik potansiyeli o kadar artacaktır. Son dönemde yaşanan küresel finansal krizin baş sorumluları olarak genelde finans kesimi aktörleri gösterilmektedir. Ancak son krizde de hatalı veya sorumsuz kararları ile krizin oluşmasına ve derinleşmesine yol açan finansal kurumların devletler tarafından kurtarılması söz konusu olmuştur. Oysa bu kurtarma operasyonları, yenilik alanında fikirlerine bu denli değer verilen Schumpeter'in yaratıcı yıkım sürecinin işleyişine engel olmak anlamına gelmektedir. Rekabet edemeyen veya yeniliklerin finansmanına değil de spekülasyon alanlarına yönelen bu kurumların batmasına izin vererek, bunların yerini daha yenilikçi kurumlara bırakması finans kesiminde bir yaratıcı yıkım sürecini başlatabilecektir.

Schumpeter, yaratıcı girişimcinin yaşayabileceği bir kurumsal çerçevenin önemini vurgularken özellikle finans kesiminin yarattığı fonları yeniliklere yöneltmesinin önemi üzerinde durmuştur. Schumperci bir bakış açısı ile ciddi bir kriz yaşanan Dünya ekonomisinde finans piyasalarının kriz öncesinde olduğu gibi davranmaya devam etmesi oldukça sakıncalı olacaktır. Küresel finans sisteminin yeniden yapılanmasına ve yeniliklerin finansmanı için daha iyi bir kurumsal zemine oturtulmasına gereksinim bulunmaktadır. Bu yapılırken de aşırı spekülasyon davranışları dışlayan ancak risk sermayesi piyasaları gibi yeniliklerin fonlanmasında büyük işlev gören araç ve piyasaların da teşvik edilmesi gerekir.

Schumpeter'in kapitalist ile girişimciyi birbirinden ayırması ve girişimcilerin toplumun her kesiminden çıkabileceğini belirtmesi yenilikleri teşvik etmek isteyen ekonomiler için aydınlatıcı nitelikler taşımaktadır. Girişimcilerin hangi toplumsal kesimden çıkacağı belli olmadığı için yenilikler açısından eğitimde fırsat eşitliği önem kazanmaktadır. Başka bir ifadeyle eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik kamu politikaları aynı zamanda yeniliklerin sayısının ve kalitesinin artmasına yarayacaktır. Girişimcinin, girişimci olabilmesi için yenilik projesi dışında başkaca bir teminat istenmeksizin kendisine sunulan finansal araçlar ve kurumlar büyük bir önem taşımaktadır. Finansman riskinin mümkün olduğunca dağıtılmasını sağlayan finansal araçların geliştirilmesi, başarısızlıkla sonuçlanan projelerin zararının dağılmasını sağlayacağı için yeniliklerin finanse edilmesini de kolaylaştıracaktır.

Sonuç olarak Schumpeter'in de üyesi olduğu iktisat bilim adamlarının büyük bir çoğunluğunun kabul edeceği üzere, kaynakların kıtlığı karşısındaki savaşta üretimden ve yenilikten yana olmak, aynı zamanda insanlıktan ve ekonomik refahtan yana olmak anlamına gelecektir.

KAYNAKLAR

- Alada, Dinç (2001), “İktisadi Düşünce Tarihinde Girişimcilik Kavramı Üzerine Notlar”, **İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 23-24, s. 47-52.
- Aßmann, Jörg (2003), **Innovationslogik und Regionales Wirtschaftswachstum**, Mafex; Books on Demand, Marburg.
- Aydoğuş, Osman - Türkcan, Burcu - Çalışkan, Elif T. – Kopurlu, B. Serkan (2009), **Kriz Teorileri: Kondratieff, Schumpeter ve Wallerstein**, Ege University Working Papers in Economics, No: 09/01.
- Balling, Stephan (2012), **Sozialphilosophie und Geldpolitik bei Friedrich August von Hayek, Walter Eucken, Joseph Alois Schumpeter, Milton Friedman und John Maynard Keynes**, Dissertation, Universität Bayreuth Kulturwissenschaftliche Fakultät Fachbereich Soziologie, Frankfurt.
- Berthold, Norbert (2009), “Terra Incognita, Wirtschaftskrise und Unternehmertum”, **Wirtschaftsdienst**, Nummer 4, s. 243-247.
- Bertocco, Giancarlo (2007), “The Characteristics of a Monetary Economy: A Keynes-Schumpeter Approach”, **Cambridge Journal of Economics**, Vol. 31, Issue 1, s. 101-122.
- Binswanger, Mathias (1999), **Die verschiedenen Rollen des Finanzsektors in der wirtschaftlichen Entwicklung**, Fachhochschule Solothurn Nordwestschweiz Hochschule für Wirtschaft, Discussion Paper, Reihe A: 99-02.
- Borbély, Emese (2008), **J. A. Schumpeter und die Innovationsforschung**, 6th International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking MEB 2008 – Proceedings, May 30-31, Budapest, Hungary, s. 401-410.
- Braunberger, Gerald (2008), “Aufstieg und Fall von John Laws Finanzsystems”, **Frankfurter Allgemeine Zeitung**, 1.4.2008, Nr. 76, s. 25.
- Breuel, Christian (2011), **Die Verschuldungskultur**, Tradition Verlag, Hamburg.
- Brodbeck, Karl-Heinz (1998), **Grundlagen der Wirtschaftspolitik**, Verlag für Betriebswirtschaftlichen Wissenstransfer, Würzburg.
- Busch, Ulrich (2012), **Finanzindustrie: Begriff, Volkswirtschaftliche Bedeutung, Kritik, Standpunkte**, Rosa Luxemburg Stiftung, Berlin.

- Busch, Ulrich (2003), Joseph A. Schumpeter's "Soziologie des Geldes", **Joseph Alois Schumpeter: Entrepreneurship, Style and Vision**, (Der. Jürgen Backhaus), Kluwer Academic Publishers, New York, s. 191-202.
- Demir, Ömer (1995), "Joseph A. Schumpeter: Hayatı, Eserler ve Katkıları", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt: 50, Sayı 1-2, s. 155-172.
- Deutschmann, Christoph (2005), "Finanzmarkt-Kapitalismus und Wachstumskrise", **Finanzmarkt-Kapitalismus**, (Der. Paul Windolf), Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden. s. 58-84.
- Deutschmann, Christoph (2002), **Postindustrielle Industriosozologie: Theoretische Grundlagen, Arbeitsverhältnisse und Soziale Identitäten**, Juventa Verlag, Weinheim.
- Döring, Thomas (2012), **Schumpeter und die Theorie Unternehmerischer Innovation**, sofia-Diskussionsbeiträge zur Institutionenanalyse, Nr. 12-3, Darmstadt.
- Ettrich, Frank (2007), "Geld – ökonomisch und soziologisch. Zur Einführung", **Am Gelde hängt, zum Gelde drängt...**, (Der. Wolfgang Bergsdorf vd.), Verlag der Bauhaus-Universität Weimar, München, s. 7-24.
- Faust, Michael - Bahnmüller, Reinhard - Fisecker, Christiane (2011), **Das Kapitalmarktorientierte Unternehmen**, Edition Sigma, Berlin.
- Festré, Agnès (2002), "Money, Banking and Dynamics: Two Wicksellian Routes from Mises to Hayek and Schumpeter", **The American Journal of Economics and Sociology**, Vol. 61, Issue 2, s. 439-480.
- Graff, Michael (2000), **Finanzielle Entwicklung und reales Wirtschaftswachstum**, Schriften zur angewandten Wirtschaftsforschung, Nr. 87, Mohr Siebeck, Tübingen.
- Graff, Michael (2002), **Finanzielle Entwicklung und wirtschaftliches Wachstum: Eine Mehrwellen-Pfadanalyse**, Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, Konjunkturforschungsstelle Swiss Institute for Business Cycle Research, Arbeitspapiere, Nr. 63.
- Gürkan, Ceyhun (2007), "Veblen, Schumpeter ve Teknoloji", **Kurumsal İktisat**, (Der. Eyüp Özveren), İmge Kitabevi, Ankara, s. 237-282.
- Hankel, Wilhelm ve Isaak, Robert (2011), **Geldherrschaft: Ist unser Wohlstand noch zu Retten?**, Wiley-VCH Verlag, Weinheim.
- Hartmuth, Armin J. (2004), **Institutioneller Wandel von Börsen: Eine Evolutionsökonomische Analyse**, Deutscher Universitäts Verlag, Wiesbaden.

- Hirsch-Kreinsen, Hartmut (2008), **Technologische Innovationen und Bedingungen des Finanzmarktes**, Tagungs Beitrag: Theoretische Ansätze der Wirtschaftssoziologie, Max-Planck-Instituts für Gesellschafts-forschung; Sektion Wirtschaftssoziologie der Deutschen Gesellschaft für Soziologie, Berlin, 18.-19. Februar.
- Hiß, Stefanie (2009), “Finanzmärkte und Nachhaltige Entwicklung”, **Einblicke:** Forschungsmagazin der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Nr. 49, Frühjahr, s. 28-30.
- Hügler, Wolfgang J. (2001), **Finanzsysteme, Wirtschaftliches Wachstum und die Rolle des Staates**, Tectum Verlag: Köln.
- Ingham, Geoffrey (2003), “Schumpeter and Weber on the Institutions of Capitalism: solving. Swedberg’s ‘puzzle’”, **Journal of Classical Sociology**, Vol. 3, No 3, s. 297-309.
- İçke, Mehmet Akif (2009), **Bölgesel Finansal Entegrasyon: Finansal Küreselleşmeye Bir Yanıt**, Derin Yayınları, İstanbul.
- Jessop, Bob (2009), **Kapitalist Devletin Geleceği**, Epos Yayınları, Ankara.
- Kızılkaya, Ertuğrul (2005), “Joseph A. Schumpeter’in Girişimcilik Fikrine Dair Bir Not”, **Akdeniz Üniversitesi İ. İ. B. F. Dergisi**, Sayı: 10, s. 26-45.
- Kızılkaya, Ertuğrul (2010), **Yaratıcı Girişimci: Schumpeter’in İktisadi Değişim Modeli**, Derin Yayınları, İstanbul.
- Körner, Heiko (2009), “Schumpeter und die Krise”, **Wirtschaftsdienst**, Nummer 8, s. 519-525.
- Kromphardt, Jürgen (2013), **Die größten Ökonomen: John Maynard Keynes**, UVK Verlagsgesellschaft, Konstanz.
- Kurz, Heinz D. (2012), “Investition und Zins, Die Beiträge Schumpeters Und Keynes”, **Wirtschaft und Gesellschaft**, Heft 2, s. 197-210.
- Kurz, Heinz D. (2011), “Joseph Alois Schumpeter: Innovationen, Schöpferische Zerstörung und die Rastlosigkeit Des Kapitalismus”, **Agora 42**, Ausgabe: 4, s.76-83.
- Messori, Marcello (2004), “Credit and Money in Schumpeter’s Theory”, **Money, Credit, and the Role of the State: Essays in Honour of Augusto Graziani**, (Der.) Richard Aréna, Neri Salvadori, Ashgate Publishing, Aldershot, s. 175-202.
- Messori, Marcello (1997), “The Trials and Misadventures of Schumpeter’s Treatise on Money”, **History of Political Economy**, Vol. 29, Num. 4, s. 639-673.

- Naderer, Bärbel (1990), **Die Entwicklung der Geldtheorie Joseph A. Schumpeters**, Duncker & Humblot, Berlin.
- Oppenheimer, Franz (2005), **Devlet**, (Çev.) Alaeddin Şenel, Yavuz Sabuncu, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Piper, Nikolaus (1993), "Der Unternehmer als Pionier", Die Zeit – Eine kritische Bilanz volkswirtschaftlichen Denkens, **ZEIT-Punkte**, Nr. 43, s. 42-44.
- Sahr, Aaron (2012), "Hauser, Handler und Helden", **Mittelweg** 36, Heft: 5, s. 53-72.
- Schumpeter, Joseph A. (1970), **Das Wesen des Geldes**, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
- Schumpeter, Joseph A. (1964), **Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung: Eine Untersuchung über Unternehmergeinn, Kapital, Kredit, Zins und den Konjunkturzyklus**, Duncker & Humblot, Berlin.
- Schumpeter, Joseph A. (1965), **Geschichte der Ökonomischen Analyse**, Vandenhoeck und Ruprecht: Göttingen 1965.
- Schumpeter, Joseph A. (1927), "**Die Goldene Bremse an der Kreditmaschine, Die Kreditwirtschaft**", Kölner Vorträge, Band I, Gloeckner, Leipzig, s. 80-106.
- Schumpeter, Joseph A. (1993), **Kapitalismus, Sozialismus und Demokratie**, Francke, Tübingen.
- Schumpeter, Joseph A. (2008), **Konjunkturzyklen**, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
- Schumpeter, Joseph A. (1997), **Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung: Eine Untersuchung über Unternehmergeinn, Kapital, Kredit, Zins und den Konjunkturzyklus**, Duncker & Humblot, Berlin.
- Socher, Karl (2012), "Aufspaltung der Universalbanken: Krisenprävention oder gefährlicher Eingriff in das Bankensystem?", **ifo Schnelldienst**, Heft: 21, November, s. 3-12.
- Sombart, Werner (1927), **Der moderne Kapitalismus**, Band III: Das Wirtschaftsleben im Zeitalter des Hochkapitalismus, Duncker & Humblot, München.
- Spahn, Heinz-Peter (2003), **Money as a Social Bookkeeping Device: From Mercantilism to General Equilibrium Theory**, Diskussionspapiere aus dem Institut für Volkswirtschaftslehre der Universität Hohenheim, Number 227/2003.

- Strobl, Thomas (2010), **Ohne Schulden Läuft Nichts**, Beck, München.
- Tilly, Richard H. (2003), **Geld und Kredit in der Wirtschaftsgeschichte, Grunzüge Der Modernen Wirtschaftsgeschichte**, Band: 4, Franz Steiner Verlag, Stuttgart.
- Vollmer, Uwe (1997), “Der wirtschaftliche Entwicklungsbeitrag der Geld- und Währungssysteme”, **Wirtschaftsordnung und wirtschaftliche Entwicklung, Schriften zu Ordnungsfragen der Wirtschaft**, (Der. Spiridon Paraskewopoulos), Band 53, Lucius Verlag, Stuttgart, s. 157-178.
- Weiber, Rolf - Kollmann, Tobias - Pohl, Alexander (2006), “Das Management Technologischer Innovationen”, **Markt- und Produktmanagement: Die Instrumente des Business-to-Business-Marketing**, (Der. Michael Kleinaltenkamp vd.), Gabler, Wiesbaden, s. 83-207.
- Windolf, Paul (2008), “Eigentümer ohne Risiko: Die Dienstklasse des Finanzmarkt-Kapitalismus”, **Zeitschrift für Soziologie**, Jg. 37, Heft 6, Dezember, s. 516–535.